

Ústavní listina z roku 1920 zakotvila občanská práva, svobody a povinnosti. Především zavedla princip rovnosti, osobní a majetkovou svobodu, nedotknutelnost obydlí, svobodu tisku, právo shromažďovací, ochranu náboženských, národních a rasových menšin. Ústava vyjádřila nadřazenost práva mezinárodního nad právem vnitrostátním.

Ochrana menšin vyplývala ze Smlouvy mezi mocnostmi a Československem z Sant Germain v roce 1919. V článku 7. byl zakotven princip rovnosti bez ohledu na rasu a původ, a dále možnost jednání před soudy písemně nebo ústně ve svém rodném jazyce. Čl. 8. upravoval záruky národnostní, náboženských práv. Čl. 9. se týkal práva na vyučování menšin v rodném jazyce aj. Tato úmluva byla přijatá s naprostou účastí, tak jak se očekávalo od civilizovaného a rozvážného státu.

Československo si udrželo během let 1918 až 1938 demokratický charakter oproti sousedním státům. Právě v Československu během fašistické diktatury našli útočiště uprchlíci z Polska, Maďarska, Rakouska a Německa. Svou prioritu Československo vnímalo v respektování a ochraně lidských práv a základních svobod.

11. Závěr

Před vznikem samostatného Československa žila převážná část Čechů a Slováků v mnohonárodnostní rakousko - uherské monarchii. Čeští političtí zástupci usilovali od poloviny 19.století o uznání občanských a národnostních práv a o vytvoření samostatného státu v rámci monarchie. Z českého lidu se během 19. století začala formovat zralá sociálně vyspělá společnost. Vedla k tomu především vyšší vzdělanost a vzájemná tolerantnost.

Jakékoliv politické snahy o samostatnost však z počátku selhávaly. Podařilo se dosáhnout pouze určitých „drobečků“ (např. tzv. Stremayrova jazyková nařízení z roku 1880 - uznávala rovnoprávnost češtiny a němčiny ve vnějším úřadování, rozdělení Karlo-Ferdinandovy University z roku 1882 na universitu českou a německou), které byly pro český národ důležité, avšak nedostatečné k vytvoření samostatnosti.

Ke změně situace především přispěla neochota k reformě rakousko - uherské monarchie a postoj samotného císaře. Zlom nastal až po vypuknutí 1. světové války, která pomohla k urychlení vzniku nového samostatného Československého státu. Samostatné Československo vzniklo až v roce 1918 a to především díky zahraničnímu odboji a jeho kontaktům v zahraničí, nikoli díky shromáždění lidu na ulicích a náměstích. Bez statečnosti legionářů by byl rovněž vznik Československa nemyslitelný. Hlavní díl odpovědnosti se opíral o rozhodnutí českých politických elit doma a v emigraci. Každý vojenský, politický a diplomatický krok musel být pečlivě zvážen.

Nový stát se rodil v revoluční době, kdy dělnictvo prahlo po potrestání strůjce katastrofy, kterou byla 1. světová válka. Za této situace nebylo snadné vytvořit moderní parlamentárně demokratický stát. Válka totiž rozvrátila hospodářství v Českých zemích a upravit ho byl nelehký úkol.

Až dne 28. října roku 1918 začal převrat v českých zemích, který pomohl k převratu na Slovensku. Teprve v roce 1919 mohlo Československo ustavit státní moc na svém vlastním území. Transformace z polofeudální monarchie na demokratickou republiku byla ve skutečnosti složitá a trvala tři roky. Zpočátku bylo Československo pod takovým tlakem, že muselo zřídit národně revoluční diktaturu. Političtí představitelé českých a moravských Němců a slovenských Maďarů, kteří se cítili býti občany Německého Rakouska a Maďarska, totiž z počátku odmítli Československý stát uznat. Stát se tak musel parlamentarizovat bez nich. Stranickopolitická skladba se pak dělila národnostně, sociálně nebo konfesně. Česká a německá stranická struktura však byla vnitřně shodná a to proto, že oba národy měly k sobě v podstatě blíže než k jakémukoliv jinému státu. Výjimkou byl jazyk.

Kombinace způsobu vládnutí, nebyla bezchybná. Prakticky vyloučila složení vlády, která by nebyla složena z více stran.

Československo se v době parlamentarizace propadlo do hluboké poválečné sociální krize. Problémem byla i otázka politické neutralizace německé národní menšiny. Nový stát měl tedy za úkol převést republiku přes nestabilní situaci národních a sociálních rozporů i kritické vojensko politické a diplomatické situace v Evropě. Důležité bylo, aby se stát neuchýlil k praktikám diktátorství, jak se dělo v okolních státech. Naštěstí v Československo

si zachovalo demokratický parlamentní systém. Československá národní revoluce tedy skončila vítězstvím. Dokázala svůj stát politicky ustavit a zkonsolidovat.

Tato fakta měla obrovský vliv na formování prozatímní ústavy a později na první československou ústavu z roku 1920.

Občanská práva byla předmětem politického dění i po rozpadu rakousko - uherského soustátí a byla pevně zakotvena v ústavách nástupnických států včetně nově vzniklé Československé republiky.

Dvacátá léta dvacátého století byla bezesporu dějinným vrcholem Českých zemí. Uvedla Československo do západní Evropy jak po stránce ekonomické, ale i po politické, sociální a kulturní. Stejně tak pozvedla občanské sebevědomí v ČSR na úroveň ostatních západoevropských zemí. K posunům došlo i v oblasti školství, umění a kultury. I dnes jsou to léta pro mnohé inspirující.

V novodobých dějinách byla řešena občanská práva v rámci lidských práv i z pohledu mezinárodních vztahů, což se projevilo uznáním Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Tím, že tyto mezinárodní pakty byly vyhláškou ministra zahraničí č. 120/1976 Sb. uveřejněny ve sbírce zákonů, staly se součástí našeho právního řádu. Souhrnně byla občanská práva zakotvena v listině základních práv a svobod přijaté jako zákon č. 2/1993 Sb. Podrobně jsou občanská práva upravena v příslušných občanskoprávních předpisech našeho právního řádu, zejména v občanském zákoníku, v zákoně o rodině a dalších souvisejících předpisech. Jejich ochrana je i zaručena trestně právními předpisy zajišťujícími nedotknutelnost těchto občanských práv a obsahujícími represivní prvek v případě jejich porušení.

Porovnáním současných našich ústavněprávních předpisů s ústavami rakouské a rakousko - uherské monarchie je zřejmé, k jakému obrovskému posunu v této oblasti lidských práv došlo.

Z právního hlediska byla ústava z roku 1920 považována za velmi kvalitní a dá se říci, že významným způsobem ovlivnila i ústavu současno, přesto že se od sebe ústavní listiny z let 1920 a 1993 v některých základních aspektech liší.

Ochrana občanských práv je v současné právní úpravě již propracovanější, prolíná se celým právním řádem současného právního řádu a jako jedna ze součástí lidských práv a svobod a jejich zajištění a ochrana jsou základem demokratického právního řádu